

Старогръцки език НФ

2020-2021

Автори

15.

Ирелей Лионски

Ирелей (ок. 130-200 сл. Хр.), малоазиец и епископ на Лион, е първият влиятелен противоеретически писател. Основното му съчинение - "Ἐλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως" („Изследване и опровержение на лъжеименното знание", или „Против ересите“)¹ - е запазено в по-голямата си част в латински превод.

В младостта си бил близък с епископа на Смирна Поликарп, когото споменава с голяма почит.²

По време на гоненията в Галия през 70-те години на II в. бил презвитер в Лион. След мъченическата смърт на Потин (загинал на 90-годишна възраст) го наследил като Лионски епископ.

Към 190 сл. Хр. папа Виктор бил в конфликт с малоазийските епископи поради различие в деня на празнуването на Пасха. Тогава Ирелей изпратил писмо до него, в което го посъветвал да не прекратява общението, макар да е съгласен, че Пасха трябва да се празнува в неделя (както настоявал Виктор) и без оглед на датата в еврейския календар, на която малоазийците (следвайки Йоан Богослов) отбелязвали деня на Възкресението. Благодарение на тази Ирелеева намеса мирът в Църквата бил запазен.³

Известни са заглавия и на други негови съчинения, сред които е споменатото у Евсевий 'Ἐπίδειξις τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος ("Изложение на апостолската проповед").⁴ През цялата история то се е смятало за загубено, но в началото на XX в. е било открито в една библиотека в Ереван - в арменски ръкопис от XIII в. - и през 1907 е издадено.⁵

¹ В своята „Църковна история“ (V, 7-8) Евсевий Кесарийски говори за това съчинение и дава цитати от него. Ето какво научаваме за четирите канонични евангелия според свидетелството на Ирелей, приведено в гл. 8, 2-4: „Сред евреите Матей представи запис на Евангелието на собствения им език - по времето когато Петър и Павел благовестваха и поставяха основите на Църквата в Рим. След като те си отидоха, Марк – ученикът и преводачът на Петър – ни предаде писмено проповядваното от Петър. И Лука, спътникът на Павел, внесе в книга проповядваното от него Евангелие. После Йоан, ученикът на Господа, който и беше сложил глава на гърдите му, също издаде Евангелие – когато живеше в Ефес, в Азия.“

² „Така че аз мога да кажа и мястото, където седеше и говореше блажения Поликарп, как отиваше и идваше, начина му на живот и външния му вид; беседите, които произнасяше пред множеството хора; как разказваше за срещите му с Йоан и с останалите, които са виждали Господа. Как си спомняше техните слова, и какво беше чул от тях за Господа: за чудесата Му и за учението Му. И тези неща, които Поликарп беше приел от тях като от самовидци на живота на Словото и ги известяваше, те всички бяха в съгласие с Писанията“ (ibidem V, 20:4-7)

³ ibidem V, 23-24

⁴ „Освен споменатите съчинения и писма на Ирелей се разпространява също и една кратка и много необходима реч, отправена към елините и озаглавена „За знанието“; и една друга, наречена „Към брат Маркиан“, която има за цел изложение на апостолската проповед“ (ibidem V, 26).

⁵ Текстът на ръкописа е издаден през 1907 в Лайпциг с немски превод; същата година се превежда и на руски (Вж. Цоневски, 1985; стр. 130).

Въз основа на едно съобщение на Иероним Стридонски⁶ се предполага, че Иринея е загинал мъченически по време на гоненията при Септимий Север, около 200 сл. Хр.

Най-много и ценни сведения за живота и произведенията му се откриват в кн. V на Евсевиевата „Църковна история“.

Литература:

„Християнство. Енциклопедическият словарь“. Т. 1. Гл. редактор С.С. Аверинцев. Москва, 1993 (Иринея Лионский)

„Православна енциклопедия“ - <https://www.pravenc.ru/> (Иринея Лионский)

На български:

„Св. Иринея Лионски“ в Илия Цоневски. „Патрология“. Синодално издателство, 1986 (стр. 124-137)

„Страдание на св свщмчк Иринея, епископ Лионски“ в: Св. Димитрий Ростовски. „Жития на светиите“, август. Света гора. Славянобългарски манастир „Св. вмчк Георги Зограф“, 2007

Из Иероним. „За знаменитите мъже“, 35:

"Иринея, презвитер на епископ Потин, който управляваше Лионската църква в Галия, беше изпратен от мъчениците от онова място като пълномощник по някои църковни въпроси в Рим; и предаде на епископ Елевтерий писмо, съдържащо похвални думи за него самия. По-късно, след като почти деветдесетгодишният Потин се увенча с мъченичество за Христос, той бе поставен на мястото му.

Известно е, че е бил ученик на священослужителя и мъченик Поликарп, за когото споменахме по-горе.

Написа пет книги „Против ересите“ и един малък том „Против езичниците“; „Към брат Маркиан за апостолската проповед“, „Към Бласт за разкола“, и „Към Флорин за монархията“, или че „Бог не е причина за злините“.

Известни са и други негови писма - до римския епископ Виктор по въпроса за Пасха. В тях му напомня, че не бива леко да разрушава единството на общността. Защото Виктор смяташе, че мнозина епископи от Азия и Изтока, които празнуваха Пасха на 14-то число от лунния месец заедно с юдеите, трябва да бъдат осъдени.

Разцветът му беше най-вече по времето на принцес Комод, който наследи императорската власт от Марк Антонин Вер [Марк Аврелий]."

"Irenaeus, Pothini episcopi, qui Lugdunensem in Gallia regebat Ecclesiam, presbyter, a martyribus ejusdem loci, ob quasdam Ecclesiae quaestiones legatus Romam missus, honorificas super nomine suo ad Eleutherum episcopum perfert litteras. Postea jam Pothino prope nonagenario, ob Christum martyrio coronato, in locum ejus substituitur.

Constat autem Polycarpi, cujus supra fecimus mentionem, sacerdotis et martyris, hunc fuisse discipulum.

Scriptis quinque adversus haereses libros, et contra gentes volumen breve, et ad Martianum fratrem de Apostolica praedicatione, et ad Blastum de Schismate, et ad Florinum de Monarchia, sive quod Deus non sit conditor malorum...

Feruntur ejus et aliae ad Victorem episcopum Romanum de quaestione Paschae epistolae: in quibus commonet eum, non facile debere unitatem collegii scindere.

Siquidem Victor multos Asiae et Orientis episcopos, qui decima quarta luna cum Judaeis Pascha celebrabant, damnandos crediderat.

Floruit maxime sub Commodo principe, qui M. Antonino Vero in imperium successerat."

⁶ В коментара си към книгата на пророк Исаия (Цоневски, 1985; стр. 128).